TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Đạo đức trong xã hội Mỹ đương đại: “Sương mù” của nhận thức và ranh giới đúng - sai

ISSN: 2734-9195 10:30 26/03/2026

Sự phân hóa quan điểm phản ánh “kiến chấp”, khi mỗi người bám chặt vào nhận thức riêng của mình. Phật giáo nhấn mạnh Trung đạo, vượt qua cực đoan và định kiến.

Lời tòa soạn

*Trong bối cảnh toàn cầu hóa và đa dạng hóa các giá trị sống, nhận thức về đạo đức của con người ngày càng trở nên phức tạp và nhiều chiều. Kết quả khảo sát mới nhất từ Pew Research Center cho thấy xã hội **Mỹ**, một trong những trung tâm văn hóa và chính trị lớn của thế giới đang tồn tại những khác biệt sâu sắc về quan điểm đạo đức giữa các nhóm chính trị, tôn giáo và giữa các thế hệ.*

Bài viết dưới đây được dịch và biên tập nguyên văn từ nguồn khảo sát gốc, nhằm cung cấp góc nhìn khách quan, đồng thời gợi mở suy tư về cách con người định nghĩa “thiện - ác”, “đúng - sai” trong đời sống hiện đại.

“*Đảng Cộng hòa và Đảng Dân chủ Mỹ: đang có những quan điểm trái ngược nhau về việc phá thai, đồng tính luyến ái và án tử hình có phải là sai trái về mặt đạo đức?***”***.*

Người Mỹ xem điều gì là vô đạo đức?

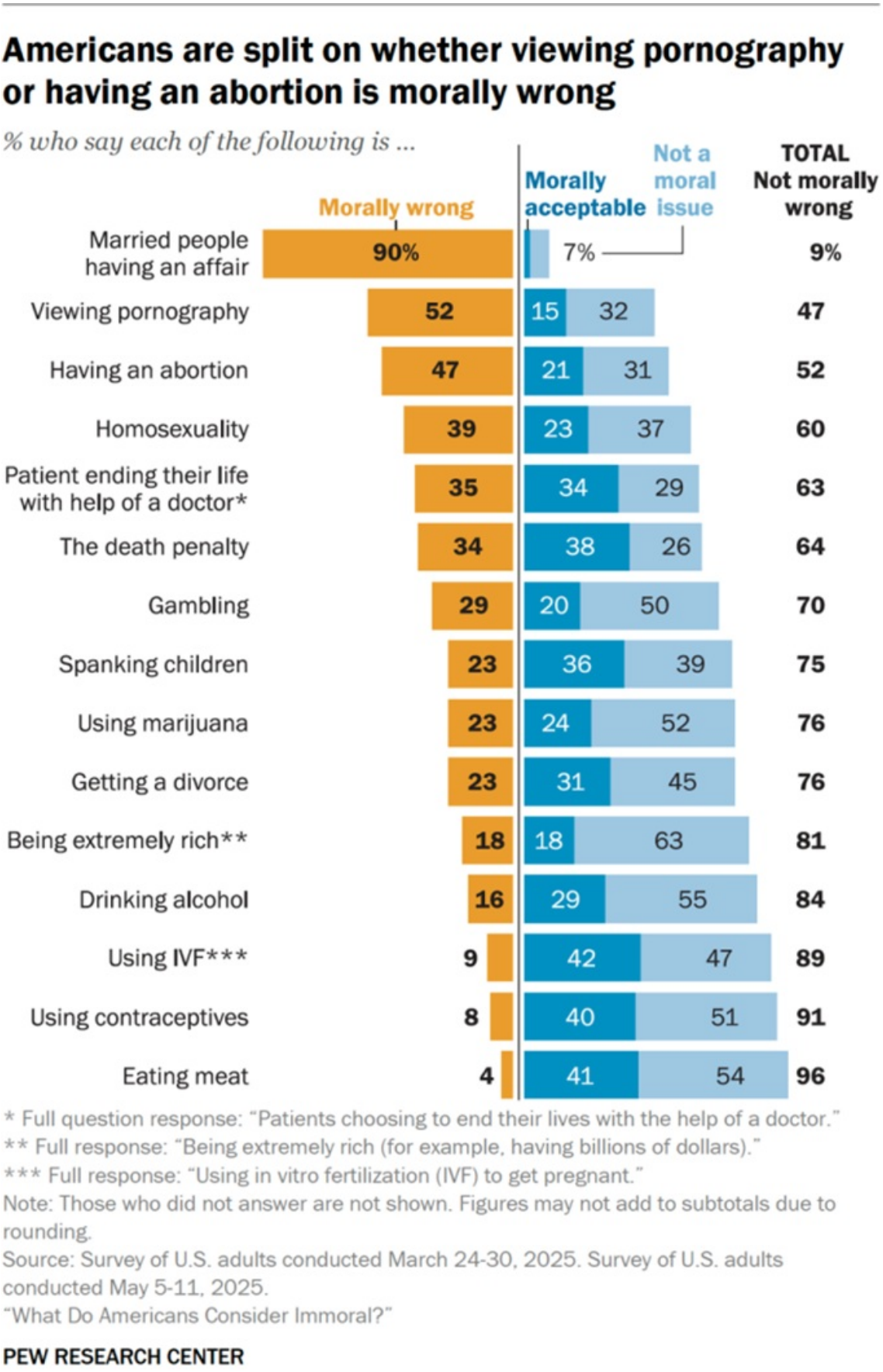
Người Mỹ thể hiện quan điểm khá “cởi mở” về đạo đức trên nhiều vấn đề. Gần như toàn bộ người trưởng thành tại Mỹ (96%) cho rằng việc ăn thịt là chấp nhận được về mặt đạo đức hoặc không phải là vấn đề đạo đức. Tương tự, 91% có quan điểm như vậy đối với việc sử dụng biện pháp tránh thai.

Ngoài ra:

+ 75% không phản đối việc đánh đòn trẻ em.

+ 63% không thấy vấn đề đạo đức khi bệnh nhân lựa chọn kết thúc cuộc sống với sự hỗ trợ của bác sĩ.

+ 60% không có băn khoăn đạo đức về đồng tính luyến ái.

Đây là những phát hiện chính từ hai cuộc khảo sát của Pew Research Center vào mùa Xuân năm 2025 về đạo đức của 15 hành vi.

Các câu hỏi tập trung vào những hành vi đang được tranh luận về mặt **đạo đức** trong xã hội hiện nay, không bao gồm những hành vi mà gần như ai cũng cho là sai (như giết người, trộm cắp) hoặc hoàn toàn chấp nhận (như hỏi đường hay nhặt rác).

Do đó, việc nhiều người Mỹ cho rằng nhiều hành vi là chấp nhận được về đạo đức không có nghĩa họ cho rằng mọi thứ đều chấp nhận được.

Thực tế, có một hành vi mà đa số người Mỹ xem là vô đạo đức: ngoại tình. Có tới 90% người trưởng thành tại Mỹ cho rằng người đã kết hôn mà ngoại tình là sai về mặt đạo đức.

Xã hội Mỹ gần như chia đôi quan điểm về hai vấn đề: nội dung khiêu dâm và phá thai.

+ 52% cho rằng xem nội dung khiêu dâm là sai về đạo đức.

+ Gần một nửa còn lại cho rằng không phải vấn đề đạo đức hoặc chấp nhận được.

Tương tự với phá thai:

+ 47% cho rằng là sai về đạo đức.

+ Khoảng một nửa cho rằng không phải vấn đề đạo đức hoặc chấp nhận được.

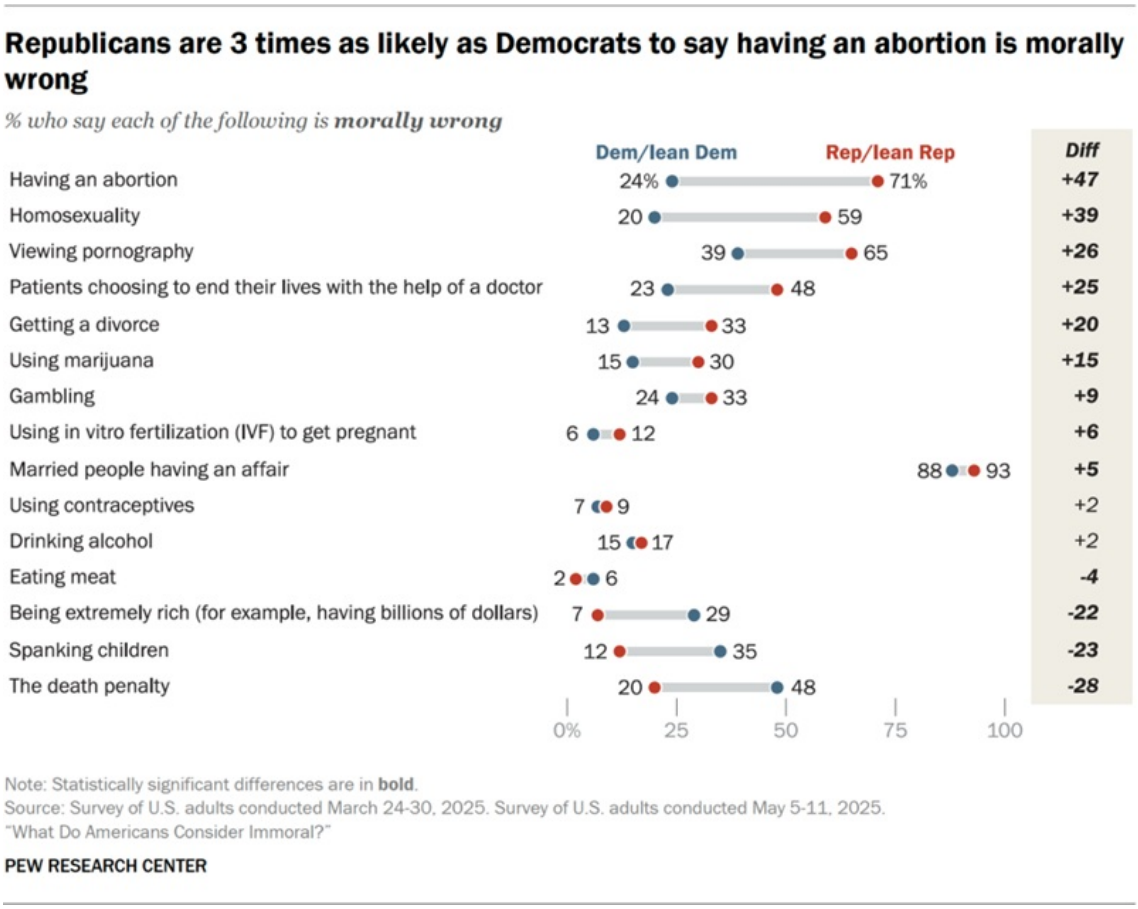
[Trong Phật giáo, đạo đức không chỉ là quy ước xã hội mà còn gắn với nghiệp và tâm. Một hành vi có thể được xã hội chấp nhận, nhưng vẫn tạo nghiệp bất thiện nếu xuất phát từ tham, sân, si].

Khác biệt giữa Đảng Cộng hòa và Đảng Dân chủ

Từ lâu, nước Mỹ đã tồn tại sự chia rẽ chính trị trong vấn đề phá thai. Hiện nay:

+ 71% người thuộc Đảng Cộng hòa cho rằng phá thai là sai về đạo đức.

+ So với 24% ở phía Đảng Dân chủ.

Người Cộng hòa cũng có xu hướng xem các vấn đề liên quan đến đời sống gia đình và tình dục là sai về đạo đức nhiều hơn:

+ Đồng tính luyến ái: 59% đảng viên Cộng hòa so với 20% đảng viên Dân chủ cho rằng đó là sai trái, bao gồm cả những người có xu hướng nghiêng về mỗi đảng.

+ Xem nội dung khiêu dâm: 65% so với 39%

+ Ly hôn: 33% so với 13%

Ngược lại, người Dân chủ lại có **xu hướng** xem các vấn đề sau là sai về đạo đức nhiều hơn:

+ Án tử hình: 48% đảng viên Dân chủ so với 20% đảng viên Cộng hòa cho rằng đó là sai.

+ Đánh đòn trẻ em: 35% so với 12%

+ Việc trở nên cực kỳ giàu có: 29% so với 7%

Ngoài ra, cũng có sự khác biệt trong đánh giá đạo đức chung của xã hội:

+ 54% người Cộng hòa cho rằng người Mỹ có đạo đức tốt.

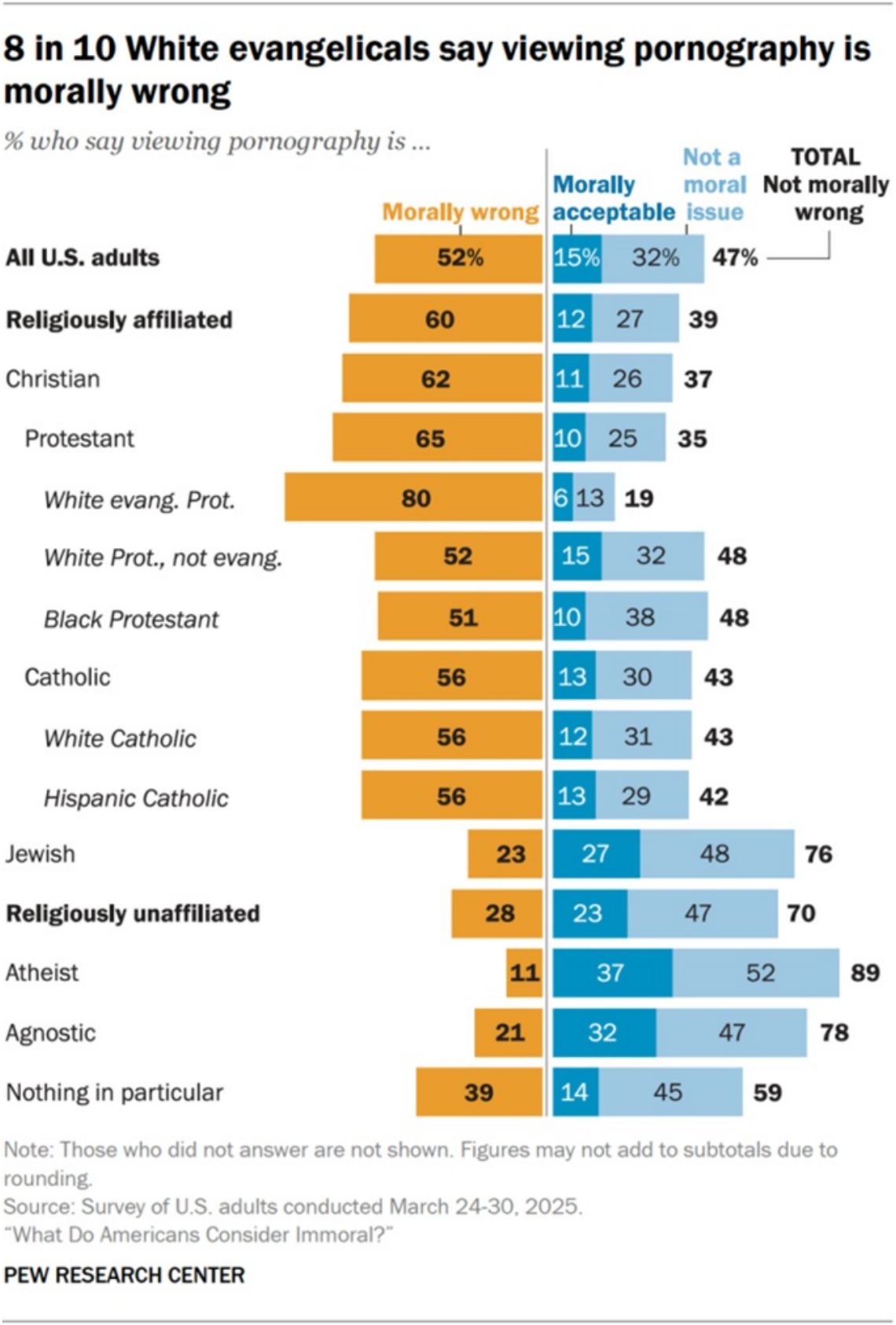
+ So với 40% người Dân chủ.

Tổng thể, 47% người Mỹ cho rằng đồng bào mình có đạo đức tốt, trong khi 53% cho rằng đạo đức xã hội đang ở mức kém.

[Sự phân hóa quan điểm phản ánh "kiến chấp", khi mỗi người bám chặt vào nhận thức riêng của mình. Phật giáo nhấn mạnh Trung đạo, vượt qua cực đoan và định kiến].

Khác biệt giữa các nhóm tôn giáo

Những người Tin Lành Phúc âm da trắng thường giữ quan điểm đạo đức bảo thủ hơn so với các nhóm tôn giáo khác.

Ví dụ:

+ 80% cho rằng xem nội dung khiêu dâm là sai.

+ So với khoảng một nửa ở các nhóm Tin Lành khác và 56% người Công giáo.

Người Do Thái (23%) và những người không theo tôn giáo (28%) ít xem nội dung khiêu dâm là sai về đạo đức hơn.

Về đồng tính luyến ái:

+ 72% người Tin Lành Phúc âm da trắng cho là sai.

+ So với 34% người Công giáo và 13% người không tôn giáo.

Ngoài ra, nhóm này cũng có xu hướng phản đối phá thai và trợ tử nhiều hơn.

Ngược lại, họ lại là nhóm ít xem án tử hình là sai nhất (20%), trong khi tỷ lệ này cao hơn ở người vô thần (48%), Tin Lành da đen (46%) và người Do Thái (42%).

[Niềm tin tôn giáo ảnh hưởng mạnh đến đạo đức, nhưng trong Phật giáo, trí tuệ (prajñā) cần đi cùng niềm tin để tránh rơi vào cực đoan hay giáo điều].

Khác biệt giữa các thế hệ

Có sự khác biệt rõ rệt giữa người trẻ và người lớn tuổi, tùy theo từng vấn đề.

Youngest adults are much more likely than the oldest to say being extremely rich is morally wrong

% who say each of the following is ***morally wrong***

	Ages 18-29	30-49	50-64	65+	*Oldest-youngest diff*
Being extremely rich (for example, having billions of dollars)	33%	20%	11%	10%	**-23**
Spanking children	35	26	16	18	**-17**
The death penalty	43	36	29	29	**-14**
Getting a divorce	28	25	22	18	**-10**
Using contraceptives	13	9	5	5	**-8**
Using in vitro fertilization (IVF) to get pregnant	14	10	7	7	**-7**
Eating meat	7	4	2	2	**-5**
Gambling	33	29	26	29	-4
Drinking alcohol	17	16	15	14	-3
Married people having an affair	89	90	90	91	+2
Using marijuana	21	23	22	25	+4
Patients choosing to end their lives with the help of a doctor	33	33	38	39	**+6**
Having an abortion	40	48	51	49	**+9**
Homosexuality	30	37	44	46	**+16**
Viewing pornography	45	45	54	67	**+22**

Note: Statistically significant differences are in **bold**.
Source: Survey of U.S. adults conducted March 24-30, 2025. Survey of U.S. adults conducted May 5-11, 2025.

Người trẻ (18-29 tuổi):

+ Dễ xem việc “quá giàu” và đánh đòn trẻ em là sai hơn.

+ Tuy nhiên, chỉ khoảng 1/3 giữ quan điểm này.

Ngược lại, họ ít xem đồng tính luyến ái là sai hơn so với người lớn tuổi: 30% (18-29 tuổi) so với 37% (30-49 tuổi) và cao hơn ở nhóm lớn tuổi.

Sự khác biệt về tuổi tác vẫn tồn tại ngay trong từng đảng phái.

Ví dụ: quan điểm về việc “quá giàu”:

+ 33% người trẻ cho là sai.

+ So với 10% người từ 65 tuổi trở lên.

Differences in opinion between older and younger adults exist within parties

% who say each of the following is ***morally wrong***

	Ages 18-29	30-49	50-64	65+	*Oldest-youngest diff*
Being extremely rich (for example, having billions of dollars)	33%	20%	11%	10%	**-23**
Among Rep/lean Rep	14	8	4	5	**-9**
Among Dem/lean Dem	48	32	18	15	**-33**
Spanking children	35	26	16	18	**-17**
Among Rep/lean Rep	19	14	9	8	**-11**
Among Dem/lean Dem	47	37	27	28	**-19**
The death penalty	43	36	29	29	**-14**
Among Rep/lean Rep	30	20	18	13	**-17**
Among Dem/lean Dem	53	50	43	46	**-7**
Homosexuality	30	37	44	46	**+16**
Among Rep/lean Rep	54	53	64	65	**+11**
Among Dem/lean Dem	14	20	19	25	**+11**
Viewing pornography	45	45	54	67	**+22**
Among Rep/lean Rep	60	61	66	75	**+15**
Among Dem/lean Dem	32	29	41	58	**+26**

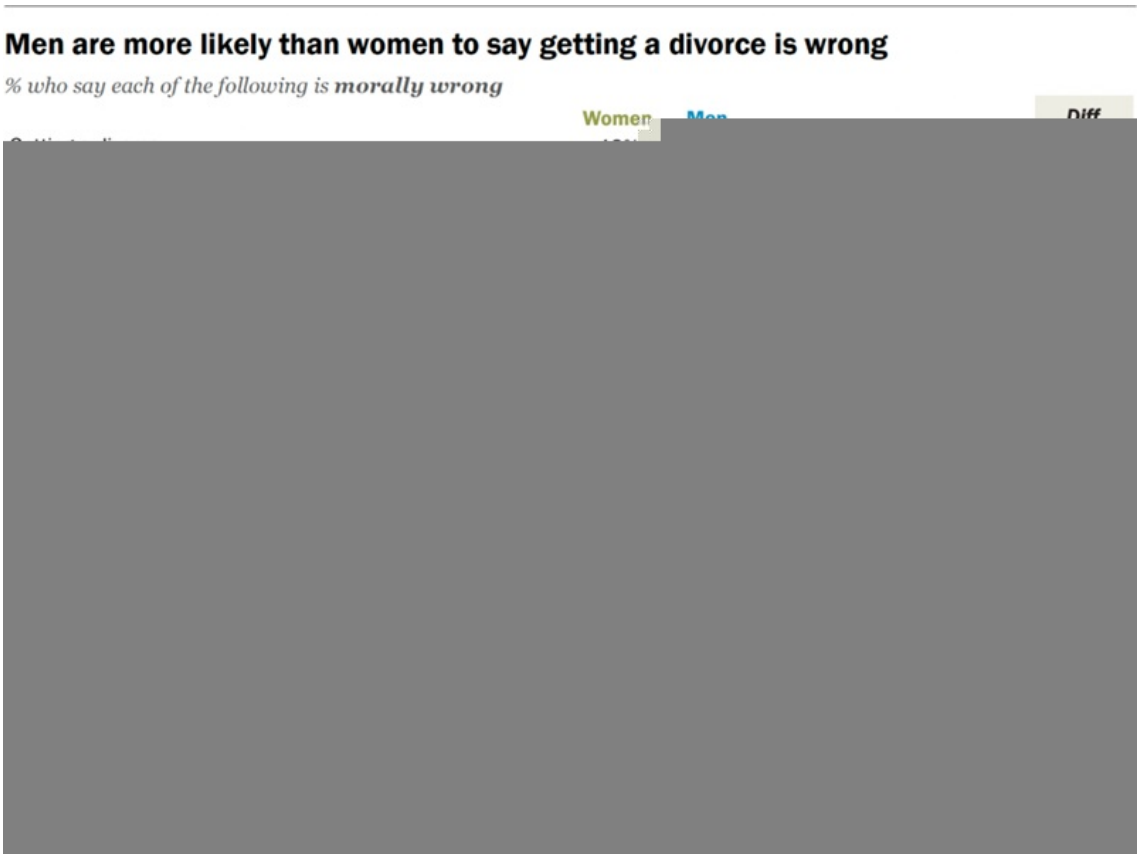
Note: All differences shown are statistically significant.
Source: Survey of U.S. adults conducted March 24-30, 2025. Survey of U.S. adults conducted May 5-11, 2025.
"What Do Americans Consider Immoral?"

PEW RESEARCH CENTER

[Nhận thức thay đổi theo tuổi tác phản ánh tính "vô thường" của quan điểm. Điều này nhắc nhở con người không nên chấp thủ vào một hệ giá trị cố định].

Khác biệt giữa nam và nữ

Nhìn chung, nam và nữ có **quan điểm** tương đối giống nhau về nhiều vấn đề đạo đức.

Tuy nhiên, một số khác biệt đáng chú ý:

+ Nam giới có xu hướng cho rằng ly hôn, phá thai và đồng tính là sai nhiều hơn.

+ Nữ giới lại có xu hướng xem nội dung khiêu dâm là sai nhiều hơn (58% vs. 47%).

[Sự khác biệt này cho thấy nhận thức chịu ảnh hưởng bởi điều kiện thân - tâm - xã hội. Phật giáo nhìn con người vượt lên trên giới tính, hướng tới bản chất tâm thức].

Thay lời kết

Bức tranh đạo đức tại Mỹ cho thấy một thực tế, khi xã hội phát triển và ngày càng đa dạng, chuẩn mực đạo đức không còn tuyệt đối mà trở nên linh hoạt, thậm chí phân mảnh.

Tuy nhiên, dưới ánh sáng Phật học, đạo đức không chỉ là sự đồng thuận xã hội, mà là con đường chuyển hóa nội tâm. Giới - Định - Tuệ không thay đổi theo số đông, mà là thước đo giúp chúng ta tự soi chiếu chính mình.

Đặt trong bối cảnh Việt Nam, một xã hội đang chuyển mình mạnh mẽ, những khác biệt về quan điểm đạo đức cũng dần xuất hiện. Điều cần thiết không phải là áp đặt đúng sai, mà là nuôi dưỡng chính kiến, để mỗi hành động đều khởi sinh từ hiểu biết và từ bi.

Tác giả: **Jonathan Evans và Manolo Corichi/**Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn: pewresearch.org